

การอนุรักษ์และเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประจำตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลป่าคลอก จังหวัดภูเก็ต

สภาพพื้นที่ของตำบลป่าคลอกมีลักษณะเป็นที่ราบชายฝั่งทะเล โดยมีป่าชายเลนเป็นทรัพยากรสำคัญ แต่เนื่องจากการประกอบอาชีพประมง อวนลาก อวนรุน เป็นอย่างมาก ทำให้เกิดการรบกวนหญ้าทะเล ปะการังชายฝั่ง ซึ่งเป็นทรัพยากรทางทะเลที่สำคัญ ประกอบกับการกัดเซาะของคลื่นน้ำทำให้ดินอ่อน และปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า จากปัญหาดังกล่าวหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ดำเนินการหาทางแก้ไข แต่ก็ไม่สามารถป้องกันและแก้ไขได้ทั้งหมด องค์การบริหารส่วนตำบลป่าคลอกซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งในพื้นที่ จึงมีแนวความคิดที่จะเป็นองค์กรหนึ่งในการมีส่วนร่วมดำเนินการ ร่วมคิด ร่วมแก้ไขปัญหาของชุมชน

วิถีใหม่

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน
: ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ: กลาง
จังหวัด: ภูเก็ต

ประชากร: 9,992 คน

พื้นที่: 38 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางอ้อม

ในปี 2545 อบต.ป่าคลอกจัดทำโครงการ "การอนุรักษ์และเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติและธรรมชาติประจำตำบล" เพื่อสร้างเครือข่ายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติฯ ขึ้นในภายในแต่ละหมู่บ้านอย่างครอบคลุมพื้นที่ และส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ซึ่งเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและธรรมชาติให้คงความอุดมสมบูรณ์ต่อไป

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

1. อบต. จัดเวทีประชาชาคมตำบลเพื่อทำการระดมผู้นำชุมชน และแต่งตั้งคณะทำงานจากผู้นำท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ ประกอบด้วย
 - คณะกรรมการพิจารณาหลักความคุ้มค่าของโครงการ
 - คณะกรรมการพิจารณาหลักความสำคัญของโครงการ
 - คณะกรรมการติดตามประเมินผล
2. ในปี 2546 อบต.ป่าคลอกสนับสนุนงบประมาณจำนวน 30,000 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติฯ
3. อบต.ป่าคลอกประสานความร่วมมือกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยในการร่วมสนับสนุนงบประมาณดำเนินการ โดยได้รับงบประมาณจำนวน 200,000 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาตำบล และการจัดพาชุมชนไปศึกษาดูงานชุมชนที่มีความเข้มแข็งในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติฯ
4. อบต.ป่าคลอกจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาตำบลให้มีความครอบคลุมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. นำคอมพิวเตอร์ที่ติดตั้งระบบ LAN จำนวน 4 เครื่องของ อบต. สร้างฐานข้อมูลของชุมชน รวมถึงข้อมูลของสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน ทำให้ทราบสถานการณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
6. จัดทำโครงการย่อยเพื่อให้มีความสอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- จัดการศึกษาดูงานชุมชนที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่เข้มแข็งในจังหวัดพังงาและตรัง
 - ปลุกป่าชายเลนในพื้นที่ อบรบให้ความรู้เพิ่มทักษะในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - อบรบให้ความรู้ Non-Stop-Service (บริหารจัดการองค์กร)
 - การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยจัดกิจกรรมพายเรือแคนูชมป่าชายเลนและวิถีชีวิตชาวประมง
7. จัดประชุมตามตำบล 3 สัปดาห์/ครั้ง เพื่อปรึกษาถึงสถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน อีกทั้งเพื่อเป็นการสร้างกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ให้เกิดขึ้นในทุกหมู่บ้านและขยายเครือข่ายให้มีขนาดใหญ่และเข้มแข็ง รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือกันระหว่างหมู่บ้าน โดยหมู่บ้านที่มีกลุ่มเข้มแข็งแล้วจะเป็นพี่เลี้ยงให้กับกลุ่มที่ยังต้องมีการพัฒนาเพิ่มเติม
 8. สร้างข้อตกลงร่วมกันให้เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ห้ามไม่ให้มีการวางอวนในแนวเขตอนุรักษ์แต่ใช้เบ็ดตกปลาได้ ห้ามไม่ให้มีการบุกรุกและทำลายป่าชายเลนโดยการก่อสร้างอาคารปลา
 9. นำการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เข้ามาเชื่อมโยงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ให้กับประชาชน ทำให้ประชาชนให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรมากขึ้น เนื่องจากการมีนักท่องเที่ยวเข้ามานั่งเรือแคนูชมทรัพยากรธรรมชาติ (ป่าชายเลน) ที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากกิจกรรมและกลุ่มแม่บ้านมีรายได้จากการประกอบอาหารเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว
 10. องค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) โครงการกองทุนลงทุนเพื่อสังคม (SIF) เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

การระดมทรัพยากร

ค่าใช้จ่าย/ การลงทุน

1. ในปี 2545 อบต.ปากลอก สนับสนุนงบประมาณจำนวน 30,000 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ
2. สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย สนับสนุนงบประมาณจำนวน 200,000 บาท เพื่อค่าใช้จ่ายในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาตำบลและจัดการศึกษาดูงานยังชุมชนที่เข้มแข็ง

อุปกรณ์/เครื่องมือ

1. เครื่องคอมพิวเตอร์ติดตั้งระบบ LAN จำนวน 4 เครื่อง
2. พันธุ์กล้าไม้ป่าชายเลน
3. เรือแคนูเพื่อใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

บุคลากร

1. ปลัดอบต.
2. เจ้าหน้าที่ธุรการ
3. แกนนำชุมชน

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
2545	อบต.ป่าคลอกเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ถูกทำลายจากการประกอบอาชีพโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของประชาชน จึงคิดริเริ่มจัดทำโครงการเพื่อการอนุรักษ์และเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้นในชุมชน เพื่อให้ประชาชนหันมาให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรมากขึ้น	ปลัด อบต.
2545	เสนอโครงการต่อสภา อบต. เพื่ออนุมัติการดำเนินการ	ปลัด อบต.
2545	เขียนโครงการเพื่อประสานขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการจากสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย	อบต.
2545	สถาบันสิ่งแวดล้อมไทยสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ จำนวน 200,000 บาท	สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย
2545	จัดเวทีประชาคมตำบลเพื่อเปิดตัวโครงการและตั้งคณะกรรมการจากผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่เพื่อทำหน้าที่ดำเนินโครงการร่วมกันโดยดำเนินการ ดังนี้ • ระดมผู้นำชุมชน • วิเคราะห์สถานการณ์ขององค์กรสิ่งแวดล้อมต่างๆ และชุมชน • ร่วมจัดลำดับความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน • กำหนดยุทธศาสตร์และวิสัยทัศน์การพัฒนา • กำหนดตัวชี้วัด • ทำประชาพิจารณ์	อบต.
2545	คณะกรรมการพิจารณาหลักความคุ้มค่าของโครงการและความสำคัญของโครงการ	คณะกรรมการพิจารณาหลักความคุ้มค่าของโครงการและคณะกรรมการพิจารณาความสำคัญของโครงการ
2545	ดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาประจำตำบล ที่มีความชัดเจนและครอบคลุมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	อบต.
2545	จัดเวทีประชาคมตำบลหมู่บ้าน 3 สัปดาห์/ครั้ง เพื่อหารือถึงสถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน	อบต.
2545	สร้างกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติฯ ให้มีขึ้นในทุกหมู่บ้านเพื่อให้เป็นเครือข่ายใหญ่และเข้มแข็ง มีการให้ความช่วยเหลือกันระหว่างหมู่บ้าน โดยหมู่บ้านที่มีกลุ่มเข้มแข็งแล้วจะเป็นพี่เลี้ยงให้กับกลุ่มที่ยังอ่อนแออยู่	อบต. ผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชน
2545	สร้างข้อตกลงร่วมกันให้เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติฯ เช่น ห้ามไม่ให้มีการวางอวนในแนวเขตอนุรักษ์แต่ใช้เบ็ดตกปลาได้ ห้ามไม่ให้มีการบุกรุกและทำลายป่าชายเลนโดยทำการก่อสร้างธนาคารปลา	อบต.
2545	จัดการศึกษาดูงานชุมชนที่ทำการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติฯ ที่เข้มแข็งแล้วในจังหวัดพังงาและตรัง	อบต.
2545	จัดกิจกรรมปลูกป่าชายเลนในพื้นที่	อบต./สำนักงานป่าไม้ จังหวัด/ประชาชน

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
2545	จัดอบรมให้ความรู้เพิ่มทักษะในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด
2545	จัดอบรมให้ความรู้ Non-Stop-Service (บริหารจัดการองค์กร)	อบต.
2545	ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยจัดกิจกรรมพายเรือแคนูชมป่าชายเลนและวิถีชีวิตชาวประมง	อบต.
2545	ประเมินผลการดำเนินงาน	คณะกรรมการติดตามประเมินผล

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

-- หน่วยงาน/องค์กร --

-- บทบาทความร่วมมือ --

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย	สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาตำบล เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของชุมชนและเข้าร่วมดำเนินการ
สำนักงานประมงจังหวัด	ให้ความรู้และคำแนะนำเรื่องการจัดการทรัพยากรชายฝั่งและป่าชายเลน
สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด	ให้ความรู้ในการดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
สำนักงานป่าไม้จังหวัด	ให้พันธุ์ไม้ในการจัดกิจกรรมปลูกป่าชายเลน
องค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) โครงการกองทุนลงทุนเพื่อสังคม (SIF)	สนับสนุนการดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะป่าชายเลน ซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญถูกบุกรุกและทำลายเป็นจำนวนมาก
2. มีการทำประมงโดยใช้อวนลาก อวนรุน ส่งผลทำให้ผิวดินถูกรบกวน จนเกิดการอ่อนตัวและแนวป่าชายเลนถูกทำลาย
3. ประชาชนในพื้นที่ไม่ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรฯ ในพื้นที่ และชุมชนยังไม่เกิดการรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหา

หลังการดำเนินการ

1. จากการตั้งข้อดกลงร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติฯ โดยไม่ทำการวางอวนในพื้นที่อนุรักษ์แต่ให้ทำการใช้เบ็ดตกปลาแทน อีกทั้งมีการก่อสร้างธนาคารปลาขึ้น ทำให้ปัญหาอวนลาก อวนรุนหมดไป เนื่องจากประชาชนในพื้นที่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น
2. การสร้างเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติฯ ให้มีขึ้นในทุกหมู่บ้าน เพื่อให้เป็นเครือข่ายระดับตำบลที่มีความเข้มแข็ง มีการให้ความช่วยเหลือกันระหว่างหมู่บ้าน โดยหมู่บ้านที่มีกลุ่มเข้มแข็งแล้วจะเป็นพี่เลี้ยงให้กับกลุ่มที่ยังอ่อนแออยู่ ส่งผลให้แต่ละหมู่บ้านมีความใกล้ชิดและสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
3. จากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พายเรือแคนูชมป่าชายเลนและวิถีชีวิตชาวประมง ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรม ประมาณ 100 คน/เดือน ส่งผลให้ประชาชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวและการรับรองนักท่องเที่ยว ส่งผลให้ประชาชนให้ความสำคัญกับการดูแลทรัพยากรยิ่งขึ้น
4. ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น จำนวนสัตว์น้ำที่เป็นสัตว์เศรษฐกิจมีจำนวนเพิ่มขึ้น

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
1. บุคลากรของ อบต. ที่เป็นแกนหลักในการดำเนินมิจำนวนน้อย	1. จัดการฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรของ อบต.
2. ข้อจำกัดของกฎหมายที่ไม่เอื้อให้ อบต. ดำเนินการในบางเรื่อง	2. ให้ชาวบ้านและชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลทุกขั้นตอน
3. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติฯ บางหมู่บ้าน ยังไม่มีความเข้มแข็ง	3. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็งแล้ว ช่วยเป็นพี่เลี้ยงให้กับกลุ่มที่อ่อนแอ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. วิสัยทัศน์และการให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของผู้บริหาร อบต. ปลัด อบต. และผู้นำชุมชนที่ตั้งใจทำงานเพื่อแก้ปัญหาให้กับชุมชนอย่างจริง
2. ความสามารถและความพยายามของ อบต. ในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการร่วมดำเนินการ
3. การให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องและได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการดำเนินโครงการ โดยให้การยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันและเข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่อง

ความยั่งยืนในการดำเนินการ

1. การจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาประจำตำบลที่ครอบคลุมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติฯ ทำให้สามารถดำเนินการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้อย่างต่อเนื่อง
2. เนื่องจากประชาชนได้รับประโยชน์จากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทำให้ประชาชนให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คงความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน

บทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินการ

การดำเนินโครงการนี้สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน ดังนั้นความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาต่างๆอย่างจริงจัง ความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกันของประชาชน เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการ

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : นางประนอม แก้วปราง
ตำแหน่ง : ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลป่าคลอก
ที่อยู่ : หมู่ 2 ตำบลป่าคลอก อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต
โทรศัพท์ : (076) 273-027

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการริเริ่มวิถีนใหม่ : พ.ศ. 2545

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	หมู่ 2 ตำบลป่าคอก อําเภอดกลาง จังหวัดภูเก็ต 83110
ขนาดพื้นที่	38 ตารางกิโลเมตร
งบประมาณรายจ่าย	4,490,797.33 บาท (ปีงบประมาณ 2545)
งบประมาณรายได้	6,144,030.28 บาท (ปีงบประมาณ 2545)
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	23 คน (ทั้งหมด) 5 คน พนักงานท้องถิ่น 2 คน ลูกจ้างประจำ 16 คน ลูกจ้างชั่วคราว
จำนวนประชากร	9,992 คน
จำนวนครัวเรือน	2,500 ครัวเรือน
ประชากรแฝง	5,000 คน
รายได้เฉลี่ยประชากร	48,000 บาท
ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตประชาคม	ตำบลป่าคอกตั้งอยู่ห่างจากตัวอําเภอดกลาง ประมาณ 14 กิโลเมตร และตัวเมืองภูเก็ตประมาณ 5 กิโลเมตร ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน ประชาชนส่วน ใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำสวนยางพารา สวนมะพร้าว สวนผลไม้และการประมง สภาพพื้นที่เป็นที่ราบและเป็นภูเขาสลับกับที่ ราบริมฝั่งทะเลอันดามัน มีพื้นที่ป่าที่สมบูรณ์ซึ่งมี สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญคือ น้ำตกแป ซึ่งเป็นแหล่ง ต้นน้ำในการเกษตรกรรม นอกจากนี้พื้นที่บางส่วนมี ลักษณะเป็นป่าชายเลน และมีทรัพยากรที่สำคัญ ได้แก่ สัตว์น้ำ ไข่มุกและแร่ธาตุ ประชากรนับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ทำให้วิถีชีวิตของประชาชน ในชุมชนมีลักษณะผสมผสานและมีความปรองดอง สามัคคีกันเป็นอย่างดี